

Dansurile noastre populare

30

Voi încerca o lămurire asupra dansurilor românești, mai bine zis dansurilor noastre populare. Este un subiect încă în față, puțin cercetat până acum de specialiști și dese ori neînțeles.-

Când spun dansuri sau jocuri populare mă refer exclusiv la dansurile jucate de țărani la horele și datinele lor, nici decum la dansurile naționale importate la orașe de cercetători fără pregătire și fără memorie, care în drumul spre oraș îmbogățesc dansul pur prin propria lor fantezie și din dans popular îl transformă într'un prost stil de dans oarecum artistic denumindu-l " dans național".-

Dansul catalogat din punct de vedere etnic: Se împarte în două categorii: întâi " dansul popular" și al doilea " dansul de caracter".

Dansul popular este cel ce izvorăște din însăși sufletul poporului, străbătându-i din generație în generație, întreaga lui viață.-El este strâns legat de obiceiuri, de religione și de toate manifestările sufletești, ritmând elementele caracteristice ale fiecărui popor.

Dansul de caracter este " dansul cult", dansul artistic sau teatral, inspirat și bazat pe cel popular. El este alcătuit dintr'un tot decorativ pe care-l posedă poporul, dansul de caracter nu este alt ceva decât reprezentarea, ilustrarea artistică a ritmului civilizației unei națiuni. Cred că explică destul câteva exemple universal cunoscute cum sunt, dansurile de caracter spaniole, rusești, suedeze, scoțiene, indiene și altele. Referindu-ne la ultimele manifestări artistice, aceste dansuri au fost ilustrate în chip fericit pe toate scenele lumii de baletele spaniole ale argentinei, cele rusești, ale Pavlova și Diaghilew, de dansurile suedeze ale lui Jean Bolin, și indiene ale dansatorului Uday-San-Kar și ale dansatoarei Niota Nioka.-

Noi români păstrăm din strămoși frumoasele dansuri populare pătrunse de acelaș puternic suflu de specific românesc pe care îl găsim în toate celelalte arte ale poporului nostru,-

uneori sălbatice ale popoarelor din Răsărit, cu eleganța și sobrietatea ritmului latin. De aceea și varietatea acestor dansuri, unele păstrând în ritmul lor reminiscențe orientale, lucru care le apropie de dansurile spaniole altele descriind în mersul lor șerpuit rinde dionisace sau învârtituri pe loc de adevărată virtuozitate. Specifice sunt cele voinicesti, care și au obârșia în dansurile războinice ale antichității - așa zisele dansuri pyrice.-

Privind dansurile noastre populare din punct de vedere coregrafic acestea sunt surprinzător de frumoase prin improvizația lor și mai ales prin măiestria combinărilor de pași.-

Este uimitor să privești hora unui sat, unde toți dansatorii joacă cu dezinvoltură și rară ușurință păstrând toată precizia necesară ritmului coregrafic și muzical.-

Te întrebi atunci, cine i-a învățat ?.-

Intrebând într-o Duminică o țărăncă la Runcu - unde eram în timpul studiilor campaniei de monografie socială - Maria Tudor mi-a răspuns că " din suflet știe, așa-i vine a juca ".-

La noi, ca la toate popoarele, dansurile variază dupe regiuni. Găsim totuși dansuri sub diferite variante, comune mai multor ținuturi.-

" HORA " care poate fi:

" mare", "bătrâneasă", " de mână " etc. deschide pretutindeni cu pasul și domul jocul, hora de Duminică.-

Covegrafia ei este aproape aceiași în toate regiunile.-

" SARBA " în schimb variază. În nordul Olteniei o găsim cu un viu ritm, în pași alergați. Dansatorii ținându-se de umeri formează o coloană ale cărei extremități se încercuesc.-

În Bucovina, la sârbă, coloana de dansatori șerpuește în variați pași de pinteni - adică pași bătuiți în călcăe - ținându-se de chimire și de brăe.-

Afară de dansurile de coloană, obișnuite sunt jocurile "de doi" dansate în perechi jocurile cele mai frumoase cunoscute până acum sunt dintre cele vechi, în Oltenia " Hora'n două părți", "Sabarul ", "Rustemul", " Gilianca", " Tarcolu", care în alte regiuni se numește " Ciuleandra" sau " Fedeleș", " Ca la Breaza" în Prahova, în Bucovina "Arcanul", "Ursăreasa "Corcbasca", și sute de alte dansuri.-

Jocurilor vechi nu li-se cunosc anume strigători. Ori ce strigătură putea fi spusă în timpul jocului, sau unele în legătură numai, sau

cu denumirea jocului, de exemplu:

- " Cine joacă Corobește
- " Vara până nu blidește
- " C'o blidește la Crăciun
- " Când îngheață apă'n ciur".-

În jocurile mai noi strigările sunt adevărate comenzi în legătură cu coregrafia dansului. În unele părți se obișnuiește să se plătească jocul. Cel ce plătește lăutarilor comandă să-i se cânte jocul care-i place. Atunci se zice că el " poartă jocul".-

Cele mai frumoase dansuri sunt acelea dansate numai de flăcăi, pe care le numesc chiar ei " voinicești". Fetele le este interzis să ia parte la ele cri le este prea greu să le execute pentru că sunt sus sărite, nervos ritmic și merg în ritm din ce în ce mai accelerat. Pasul sărit este executat cu ușurință de trup, mișcarea corpului mereu suplă și svelă. Ei ajung să danseze atât de frumos, pentru că de mici copii țărani asistă la hora celor mari. Flăcăi se pot prinde în joc încă de la 12 ani. Fetele însă mai târziu după 16 ani.-

În general dansurile noastre populare sunt foarte variate și pline de o mare bogăție coregrafică în forma și în stilul lor.-

În afară de dansurile de la hora, găsim la țară dansurile ritmale în legătură cu anumite datini:

Dansurile ritmale se joacă la nunți, la înmormântări, la unele sărbători mari, precum și la anumite practice ale superstiției, cum ar fi descântecul.- În legătură cu ceremoniul nunței în unele regiuni după ce ese munta din Biserică, se joacă în " ograda popi" jocul cel mare bătrânesc.- Este obișnuita hora cu titlu larg și monotom înveselită de strigări ocazionale. Apoi la casa mirelului începe cu " jocul zestrei". Joc plin de neprevăzut și humor. Tinerețel nunței, fete și flăcăi, acompaniași de lăutari care cântă " Jocul zestrei" se reped la căruța încărcată cu zestrea miresei. Fiecare trage din căruță ce poate, perne, velințe, haine iar doi flăcăi mai voinici apucă lada de mâncare. Vin cu toți în mijlocul curții și încep jocul în hora cu pași tropotiți cu strigături, ținând sus în mâini sau pe umeri obiectele cu care s'au încărcat. Cei doi flăcăi care țin lada joacă în mijlocul horei.-

În casă mirii, nașii, și cei mai bătrâni fac ocoliri numite " de trei ori pe după masă" ținându-se de mâini, jucând cu pași mărunți și rezezi. La această ocoliri se stergă întâiu " urătura soacrei":

" După masă la mireasă."
 " Să iasă răul din casă."
 " Să rămână binele "
 " Să trăiască tinerii."
 " Să trăiască mirele "
 " Pentru dăseu-i binele."
 " Să trăiască mireasa "
 " Pentru dăseu-i aista "

și se continuă cu alte strigături în legătură cu nunta.-

Mai târziu urmează jocul întrebodirei. Femeile iau mireasa și-o întrebodesc ca nevastă. Cu cât o vor întrebodi mai strâns, cu atât va fi nevasta mai săgărită. Apoi o duc mirelui, în fața căruia joacă cu pași mărunți; tropotiți, repozii și săltați. Acest joc este jucat numai de femei.-

Nunța se încheie în unele regiuni în zorii zilei cu jocul " pe cuscri".-Jocuri erotice practicate de țigari lăntari care au acompaniat nunta.-

În munții Vrancei dansurile funebre sunt impresionante. Ele se joacă în timpul nopții când se priveghează mortul. Dansatorii poartă măști grotești pe față și băse în mâini. Ei joacă până în ziua la lumina focului și spre a îndepărta duhurile rele din jurul mortului.-

Dansurile în legătură cu anotimpurile sau cele obișnuite la anumite sărbători prezintă deasemenea un interes special.-

Dintre primele remarcăm jocul paparadelor în legătură cu seceta. Acest rit foarte vechi practicat aproape de toate popoarele peninsulei Balcanice îl găsim și la noi. Femeile se înfășoară în foi de eșeră și porneac din poartă în poartă unde se opresc joacă și sunt stropite cu apă.-

Dintre jocurile în legătură cu sărbătorile principale sunt ale Călușarilor. Ele se joacă de Rusali, de către dansatori ocazionali, organizați în trupe. Trupele călușarilor colindă mai ales regiunile din partea Olteniei, apusului Munteniei și budul Ardealului. Trupa este formată de 7 sau 9 dansatori sub conducerea unui, " vâtaf" sau "căpitan".-

Elementul comic al trupei - pentru că există și un element comic este numit " mutul" sau " popa". Căpitanul este ales dintre cei mai buni călușari cu o activitate de cel puțin 7-8 ani de călușerie. El își alege, ajutorul de vâtaf după care urmează ceilalți călușari.-

Costumul călușarului, pe lângă portul obișnuit al oărașei brașovene este împodobit de batista bogat lucrate și diferite panglici atârțate de brâu. La opinciile din picior se atașează zurgălăi și pînțeni rudimentar lucrați din fier. Pe cap au o pălărie de paie sau fcutru, ornată cu ziczacuri de panglici, beteală și buchetete de flori. De pe borul pălăriei atârță o sumedonie de panglici multicolore, înzgi mai jos de brâu. Costumul se completează cu un baston gros, pe care îl ține în mână dreaptă, afară de

de "popă" care ține în mână un băț scurt. "Popa" sau "mutul" este îmbrăcat într'un costum caraghios de petice multicolore și poartă pe față o mască. Vătaful drept deosebire de ceilalți, are panglici tricolore încrușișate pe piept și bogat înodate pe șolduri. Trupele de călușari sunt întotdeauna precedate de lăutarii lor și de un purtător de steag.-

Călușarii joasă și de leac pentru oamenii și vitele "căzute din rusalii" - cum spun ei - adică înbelnăvite pentrucă au muncit în această zi de sărbătoare.-Fiecare trupă are interpretări deosebite pentru jocul de leac.-

Jocul călușarilor este surprinzător de viciu, de un ritm din ce în ce mai accelerat. Toții au privirile așintite asupra vătafului, pentru a executa cu precizie comanda lui.-Jocul bătelor poartă în el reminiscențe de dans răsboinic și prin virtuozitatea și rezistența lor, ei dansează uneori până la extenuare, mai ales când joacă de leac nu termină decât dacă reușesc să scoale pe cel căzut bolnav.-

Din sumara expunere de până acum se poate totuși vedea cât de bogat este materialul coregrafiei populare românești.-

Ca specialistă, am ferma convingere, că materialul acesta, este un indispensabil izvor de inspirație, pentru muzicanți și dansatori în crearea dansului cult de caracter românesc.-

Experianțele care mi-a fost dat să le prezint dinpreună cu școala mea de balet, și în colaborare cu societatea Compozitorilor Români, în memorabila reprezentație dela teatrul Liric din seara de 5 Aprilie 1930 au fost hotărâtoare : "Dansul de caracter românesc este creat".-

Perseverența pe acest tărâm artistic, trebuie să fie o preocupare pentru toți ce se îngrijesc de propășirea artei românești.Folklorul coregrafic fără diformări supărătoare și apoi să știm să-l utilizăm în creațiile de artă superioară.-

----- Florea Capsa

